El Papa Sixte IV o Francesc della Rovere: de la família Rovira de Morella

Autor: Felip Rodríguez
Data de publicació: 21-09-2017

Anys després que En Jordi Bilbeny identifiqués el Papa Sixte IV amb el cardenal Francesc Rovira de Morella, ara En Felip Roríguez ho ha corroborat documentalment sense fissures en aquest magnífic estudi.

Introducció
Fent recerca de dades bibliogràfiques sobre la possible manipulació per part de la censura de la identitat del pintor i arquitecte Rafael Sanzio, recerca que havia iniciat després de la troballa publicada en forma d'article en aquest mateix web amb el títol Raphael de Urbina, Español, han aparegut noves informacions que complementen les que suggereix en Jordi Bilbeny sobre la pertinença de la família della Rovere a una de les nissagues més importants de Morella: els Rovira.

Un web cubà sobre els cardenals de l'església católica
A la pàgina web The cardinals of the Holy Roman Church, creada l'any 1998 per l'historiador cubà Salvador Miranda, s'hi poden consultar les entrades biogràfiques dels cardenals de la Santa Església Romana fins l'any 2011. En concret, en la guia d'esdeveniments i documents de la cinquena centúria. En efecte, allí, en l'apartat dels cardenals i pseudo-cardenals de l'Antipapa Climent VIII (1423-1429), presents al consistori o consili celebrat a Tortosa el 26 de juliol de 1429, hi trobem dos cardenals: en Gil Sánchez Múñoz dit el Jove i en Francesc Rovira i Escuder. En aquesta página web, s'hi fa una curta biografia de les seves vides.

Ens centrarem en la vida de Francesc Rovira i Escuder. És la que exposem a continuació i en la llengua en què està escrit el web: en anglès. Hi afegim, però, la traducció al català:

(2) 1. ROVIRA Y ESCUDER, Francisco (a. 1375-1450)

Birth. Ca. 1375, Morella, Castellón, Kingdom of Valencia. Son of Francisco Rovira, senior, and his wife, whose first name is not known and her last name was Escuder. They had three sons, Bartolomé, Juan and Francisco; and a daughter, Francisca. His last name is also listed as La Rovère and as Rouera.

Naixement. Ca. [aproximadament] 1375, Morella, Castelló, Regne de València. Fill de Francesc Rovira, senior, i la seva esposa, de nom desconegut i cognom Escuder. Van tenir tres fills, Bartomeu, Joan i Francesc, i una filla, Francesca. El seu cognom també figura com La Rovère i com Rouera.

Education. Initial studies at the convent of San Francisco, Morella, where his uncle, Fr. Bartolomé Rovira, was the guardian of the convent; studied grammar and logic at Studi de la Vila de Morella, which depended of Studis generals de Lleiva; ecclesiastical studies at the cathedral cloister of Tortosa; in 1394, he went to the University of Montpellier to study Decrees (canon law) and obtained a bachelor's; in 1410/411, obtained a doctorate in Decrees at the University of Perpginan; Pseudocardinal Juan Martínez de Murillo, O.Cis., imposed on him the doctoral insignias.

Educació. Estudis primaris al convent de Sant Francesc, Morella, on el seu oncle, Fra Bartomeu Rovira, era el superior del convent. Va estudiar gramàtica i lògica a l'Estudi de la vila de Morella, que depèn de l'Estudi general de Lleida; estudis eclesiàstics com a intern a la catedral de Tortosa; El 1394, va anar a la Universitat de Montpeller per estudiar-hi Dret (llei canònica) i va obtener-hi la llicenciatura; El 1410/1411, va aconseguir el doctorat en Dret a la Universitat de Perpinyà; el Pseudocardenal Juan Martínez de Murillo, O.Cis (Orde Cistercenc), li va posar les insígnies doctorals.

Early life. Promoter of affairs at the court of Aragón. Canon of the cathedral chapter of Mallorca. Secretary of Antipope Benedict XIII. Confidential agent of King Alfonso V, el Magnánimo, of Aragón.

Vida primerenca. Promotor dels assumptes a la cort d'Aragó. Canonge del capítol de la catedral de Mallorca. Secretari de l'Antipapa Benet XIII. Agent confidencial del rei Alfons V el Magnànim d'Aragó.

Sacred orders. Received the subdiaconate.

Ordres sagrades. Va rebre el subdiaconat.

Cardinalate. Created pseudocardinal priest of S. Clemente in the consistory of July 26, 1429. On that same day, Antipope Clement VIII revoked all condemnations he had issued against Pope Martin V and rehabilitated him to be elected pope. Immediately after, the antipope abdicated and asked the three pseudocardinals present (Julián Lobera y Valtierra, Gil Sánchez Muñoz, el joven, and Rovira) to elect a pastor acceptable to God and the Christian people (1). The pseudocardinals asked for a place to hold the conclave; after hearing the mass of the Holy Spirit, they unanimously elected Cardinal Oddone Colonna, whom they called Martin V. This is because the antipope and the pseudocardinals did not accept the 1417 election of Cardinal Oddone Colonna, who had taken the name Martin V. On August 14, 1429, the former antipope and three pseudocardinals took the oath of obedience to the pope and were absolved and admitted into the church by Cardinal Legate Pierre de Foix, O.F.M. On the following day, the three pseudocardinals presented their resignation to their dignity.

Cardenalat. Va ser nomenat sacerdot pseudocardenal de St. Climent en el consistori del 26 de juliol, 1429. Aquest mateix dia, l'Antipapa Climent VIII va revocar totes les condemnes que havia emès contra el Papa Martí V i el va rehabilitar per ser elegit Papa. Immediatament després, l'Antipapa va abdicar i va demanar als tres pseudocardenals presents (en Julián Lobera i Valtierra, en Gil Sánchez Muñoz el jove i en Rovira) que escollissin un pastor agradable a Déu i al poble cristià (1). Els pseudocardenals van demanar un lloc per celebrar el conclave; després d'escoltar la missa de l'Esperit Sant, van triar per unanimitat el Cardenal Oddone Colonna, a qui van anomenar Martí V. I és que l'Antipapa i els pseudocardenals no havien acceptat el 1417 l'elecció del Cardenal Oddone Colonna, que havia pres el nom de Martí V. El 14 d'agost de 1429, l'anterior Antipapa i els tres pseudocardenals van prendre el jurament d'obediència al Papa, van ser absolts i admesos a l'església sota el llegat del cardenal Pierre de Foix, O.F.M. (Orde Frares Menors). El dia següent, els tres pseudocardenals van presentar la renúncia a la dignitat.

Death. November 22, 1450, Valencia assisted by his nephew Gabriel. Buried (no information found). 1 2 3 4

Mort. 22 de novembre, 1450, a València assistit pel seu nebot Gabriel. Va ser enterrat. (no s'ha trobat informació).

(1) To resign, the antipope placed as conditions sine qua non, the promotion of Rovira to the cardinalate and the election of Pope Martin V by the pseudocardinals.

(1) Per renunciar, l'Antipapa va posar com a condició "sine qua non", la promoció de Rovira al cardenalat i l'elecció del Papa Martí V pels pseudocardenals.

Una extraordinària semblança de llinatges

Per l'explicació que ens dóna en Salvador Miranda, primer a l'apartat del naixement on ens exposa: "Fill d'en Francesc Rovira senior, i la seva esposa, de nom desconegut i cognom Escuder. Van tenir tres fills, en Bartomeu, en Joan i en Francesc, i una filla, la Francesca", i, segon, a l'apartat sobre la seva educació on escriu: "Estudis primaris al convent de Sant Francesc, Morella, on el seu oncle, Fra Bartomeu Rovira, era el superior del convent", i per la condició eclesiàstica del Francesc Rovira, cardenal al consistori del 26 de juliol de 1429, deduïm que aquest és el fill d'en Francesc Rovira Escuder, amb mare de nom i cognom desconeguts i nebot d'en Bartomeu superior del convent de Sant Francesc), en Joan i la Francesca. En Francesc Rovira Escuder pare és el que va néixer a l'any 1375 i va morir a l'any 1450. I, per tant, el Francesc Rovira cardenal és de la generació per sota de la dels tres germans. Això ens donaria que el Francesc Rovira cardenal hauria nascut a finals dels anys 90 del segle XIV. Si, tal com ens diu en Salvador Miranda, en Francesc també figura amb el cognom La Rovère o Rouera, podriem estar davant del futur Papa Francesco della Rovere, anomenat Sixte IV, que arribaria al Papat l'any 1471 i moriria el 1484 amb una edat al voltant de la norantena.

Una altra font: El bordell medieval de Morella

Altrament, sabem de l'existència d'un Francesc Rovira que està documentat com a jurat de Morella gràcies a Manuel Grau Montserrat i al seu llibre El bordell medieval de Morella 5, on, en un paràgraf de l'obra, escriu: "Segons consta en els Establiments de 27 d'abril de 1387, fets pels jurats Pere Doménec, savi en dret, Francesc Rovira, Jaume Ferrer i Miquel Çavall, ajuntats a la Sala del Consell, per veu d'en Bernat Tamarit, corredor, a instàncies de l'honrat Pere Navarro, lloctinent de Romeu Estrany, Justícia de Morella, al principi els hostals eren obligats d'arreplegar a les dones públiques a les seues alcoves". Per la data dels Establiments, aquest jurat podria ser en Francesc Rovira i Escuder, o fins i tot el seu pare. Així donaríem tres generacions de Francesc Rovira, la qual cosa explicaria l'afirmació d'en Salvador Miranda en l'apartat del naixement "Fill d'en Francesc Rovira, senior, i la seva esposa, de nom desconegut i cognom Escuder". On el Francesc Rovira senior seria el pare de Francesc Rovira i Escuder i avi del Francesc Rovira, cardenal del consistori de Tortosa de 26 de juliol de 1429.

Les geneologies oficials dels Della Rovere: semblances i divergències

Genealogia de Leonardo della Rovere, de Miroslav Marek

Segons la Genealogia de Leonardo della Rovere d'en Miroslav Marek6, on està documentada la genealogia dels Della Rovere, veiem que un Leonardo della Rovere, que d'ara endavant anomenarem el Vell va morir a Savona pels voltant de l'any 1430. S'havia casat amb la Luchina Monteleoni i van tenir com a fill en Francesco della Rovere, és a dir el futur Papa Sixte IV, qui al seu torn va tenir cinc germanes: la Luchina, la Franchetta, la Pellina, la Maria i la Bianca i, finalment, un germà anomenat Raffaele, senador a Roma. Aquest, per la seva part, va tenir quatre fills amb la Teodora Manirolo: en Giuliano —el Papa Juli II—, en Leonardo —el Leonardo da Vinci segons en Jordi Bilbeny— en Giovanni i en Bartolomeo. Observem com els noms de Franchetta (Francesca), Bartolomeo (Bartomeu) i Giovanni (Joan) són els mateixos que el dels germans d'en Francesc Rovira i Escuder. Una de les germanes del Papa, la Bianca es va unir a la família Riario amb el seu casament amb en Paolo Riario. Aquest matrimoni va tenir dos fills: en Girolamo i en Pietro. I també una filla: la Violante.

La genealogia delle case piú illustri di tutto il mondo de Giambattista Fioravanti: els Urbino

Però en el llibre La genealogia delle case piu illustri di tutto il mondo de Giambattista Fioravanti Zuanelli7, hi ha l'arbre genealògic dels Ducs d'Urbino que es van unir amb els Della Rovere. Aquí hi surt que el Papa Francesco té un germà: en Raffaelo, casat amb la Teodora, el cognom de la qual és Manreola, i una germana dita Francesca (talment com una de les germanes d'en Francesc Rovira), i no pas Bianca. La Francesca estava casada amb en Girolamo Riario i van tenir com a fill en Pietro Riario. En Girolamo és presentat aquí com el marit, no com el fill de la Bianca, i és, a més, el pare del cardenal Pietro Riario. L'autor també ens diu que en Leonardo della Rovere el Vell va morir l'any 1436 i no el 1430 com diu en Marek.

Controvèrsies sobre ell loc oficial de naixença d'en Sixte IV

Molts escriptors qüestionen la veritable pàtria d'en Francesco. L'Uberto Foglieta diu que aquesta va ser Celle, población que està a cinc llegües de Savona. Però un bon nombre d'historiadors, esmentats per en Giuseppe de Novaes en la Història de Sixte IV, sostenen que el lloc de naixença va ser Albizola. Aquest autor afegeix que encara hi ha un major nombre d'investigadors, i els esmenta, que el fan natural de Savona. Segons ells, havia nascut en una casa de camp a prop d'aquesta ciutat, on la seva mare s'havia retirat fugint de la pesta que infectava el Genovesat. A aquests autors s'ha d'afegir l'autoritat del mateix Papa, que en alguns breus dirigits als veïns de Savona, diu que "aquesta és la meva pàtria". El sacerdot Giovanni Battista Semeria en la seva Storia ecclesiastica di Genova e della Liguria dai tempi apostolici 8 comenta que en Leonardo della Rovere el Vell i la Luchina Mauleone (Monteleoni segons la Genealogia de Leonardo della Rovere de Miroslav Marek), és a dir, els pares del futur papa, habitaven la part d'Albizola dita Villa de Bruciati, i que a l'any 1414, any en què va néixer aquest papa segons aquests arbres geneològics tal com hem dit abans, una greu i pestilent malaltia afligía el país i que és per aquesta raó que en Leonardo el Vell va portar la seva dona a la Villa Picorili, al territori de Celle. Tan bon punt instal.lats, la seva dona va donar a llum el futur pontífex a la casa dels Sportono. Aquest fet encara el recorden els Sportono actuals com una gran ventura i honor per a la família. 9

Dubtes a l'entorn de l'any oficial de naixença d'en Sixte IV: nascut potser el 1394?

Quant a l'any de naixement d'en Francesco també hi ha dubtes. S'accepta generalment com a data el dia 22 de juliol del 1414, i no pas el 1417, com sostenen en Platina —a qui en Sixte IV va nomenar Prefecte de la Biblioteca Vaticana—, l'Onofre Panvinio, l'Alfonso Chacón i l'Antonio Pagi, autor de la Vida de Sixte IV, el manuscrit original del qual es conserva, segons Agostino Oldoino, a la llibreria de l'Hospital del Sant Esperit de Roma. Si en Francesco della Rovere fos en Francesc Rovira fill d'en Francesc Rovira Escuder, la seva data de naixement hauria tingut lloc a finals del segle XIV. Si seguim les pautes de la censura que ha descobert en Jordi Bilbeny, i retrocedim en el temps exactament 20 anys, ens trobem que justament a l'any 1394 al Regne de València hi havia la pesta Solament a la ciutat de València van morir-hi unes 12.000 persones. La malura va arribar posteriorment al Principat de Catalunya a l'estiu. Així doncs, la pesta podria ser el motiu de la fugida de la família della Rovere, si aquesta fos la família Rovira de Morella.9

Si seguim també aquestes pautes pel que fa a la mort del pare d'en Francesco della Rovere, en Leonardo della Rovere el Vell, que es va escaure pels voltants de l'any 1430 a Savona segons la Genealogia de Leonardo della Rovere de Miroslav Marek, i l'avancem 20 anys més tard, és a dir, a l'any 1450, ens trobem que és justament en aquest any quan va morir en Francesc Rovira i Escuder, pare de Francesc Rovira. Finalment volem apuntar que la geneologia d'ambdós personatges hi ha un Ca.1430 i Ca.1450.

Origen i condició social de la família della Rovere: hipòtesis oficialistes. Sense consens

Segons el citat Onofre Panvinio, la família della Rovere deu l'origen a un 'Hermondo cortesà d'en Ragumbert, duc de Torí, que era viu a l'any 700. Altrament en Novaes explica que la familia Della Rovere era una de les famílies més nobles del Piamont i originària de les tribus longobardes o lombardes d'origen germànic que al segle VI van envair el nord d'Itàlia. D'alra banda, alguns autors la fan de Siena, ciutat on va florir amb el cognom Chianderoni. Segons expresa Girolamo Gigli en el seu Diario Sanese 10 Chianderoni ve de chianda i chianda en italià vol dir aglà, és a dir el fruit del roure. Quan els Chianderoni van variar de país, també van variar de cognom i van començar a autodenominar-se amb l'arbre que dóna chiande o aglans, és a dir, el rovere o roure (quercus petreus). Però en Joan Baptista Fregoso, historiador genovès, molt instruït, explica molt altrament l'origen d'en Francesco. En Francesco era fill de pescador, ofici que ell mateix va exercir en els seus primers anys i que, tot passant pel Piamont, es va guanyar l'estima de la casa della Rovere. I això fins a l'extrem que aquests van donar el seu nom i les seves armes nobilíssimes a en Francesco. En Fregoso afegeix que el seu germà Battista (que segons la Genealogia de Leonardo della Rovere de Miroslav Marek és en Raffaele) va ser barquer, el qual feia viatges i portava formatges de Càller a Savona. Doncs bé, una vegada mort en Battista, en Juliano, el seu fill, continuà fent aquest servei amb l'expressada barca. Però s'esdevingué que poc temps després va caure en mans d'esclaus, que el fan captiu. Mentre anava com esclau de

camí a Berberia, una nau dels cavallers de Rodes el rescata, de manera que es posa al servei d'un dels cavallers d'aquet orde: en Bernat Justinià de Venècia. En Bernat Justinià de Venècia per la seva part, no va témer de dir davant del mateix Papa Sixte, al principi del seu pontificat, que no hauria de fer cas de la seva baixa condició social, sinó dels seus grans mèrits, uns mèrits que l'havien encimbellat al tron de Sant Pere. Uns altres investigadors anoten que l'esmentada noble i antiga família de Torí, a fí de manifestar el seu reconeixement als d'aquesta casa Della Rovere, va donar el capell vermell de cardenal a en Cristòforo i en Domenico della Rovere. 9 11 12

Alguns paral·le lismes entre Francesco della Rovere i Francesc Rovira

Les similituds d'ambdos Francesc queda palesa en relació als seus estudis. Als nou anys, en Francesco della Rovere es va posar l'hàbit franciscà, va entrar a servir a l'Orde del Menors o Franciscans i va estudiar gramàtica al convent de Savona. Al seu torn, en Francesc Rovira va iniciar segons en Miranda, els estudis al convent de Sant Francesc de Morella amb el seu oncle Bartomeu. Per tant, també es va posar l'hàbit franciscà. A més a més, també va aprendre gramàtica i lógica. En el seu cas, a l'Estudi de la vila de Morella que depenia de l'Estudi General de Lleida.

Mes paral.lelismes. En Francesco va estudiar dialèctica al convent de Chieri, va anar a classes de teologia i filosofia a Pavia, va rebre el títol a Pàdua i va ser considerat com un eloqüentíssim orador. Per part seva, en Francesc Rovira va estudiar dret canònic a la Universitat de Montpeller i va obtenir el doctorat a la Universitat a Perpinyà. Malgrat que les fonts no ens diuen que en Francesco estudiés dret canònic, en Vaccolini ens diu que després del seu nomenament com a cardenal va anar amb la seva família a Roma i hi va continuar els estudis favorits i en va emprendre de nous: de dret canònic. D'altra banda, en el llibre Vicende della Coltura nelle due Sicilie, o sia storia ragionata de Pietro Napoli Signorelli13 se'ns explica quelcom de diferent. En efecte, en Signorelli, en referència als estudis de l'orador i poeta italià Giovanni Antonio Campano, afirma el següent: "Studió quivi il Diritto Civile e Canonico, e la Filosofia e la Matematica sotto F. Francesco d 'Albescola detto della Rovere,…". Per tant, podem dir que si en Francesco donava classes de Diritto Civile e Canonico a Giovanni Antonio és que en Francesco tenia el mateix títol que en Francesc Rovira en dret civil i canònic.

Els primers càrrecs públics d'en Francesc Rovira fill d'en Francesc Rovira Escuder

Sabem també, gràcies als estudis d'en Salvador Miranda, que posteriorment en Francesc Rovira va ser conseller de l'Alfons el Magnànim i secretari d'en Benet XIII a la cúria d'Avinyó. D'altra banda, tal com és escrit en el llibre d e l'Alfons Chacón Vitæ, et res gestæ Pontificvm Romanorum et S. R. E. Cardinalivm ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad Vrbanvm VIII" 1, en Francesc Rovira va ser el promotor dels assumptes de la cort d'Aragó. També el veiem com a excanonge de la catedral de Mallorca, i cardenal del Concili de Tortosa del 26 de juliol de 1429, sota l'obediència romana de Martí V.

Segons en Jordi Bilbeny, en el seu document de recerca Els Rovira a la Cúria Papal Vaticana, a part de tots els càrrecs exposats, i que ell també esmenta, va ser canonge de Vic i rector de Perpinyà. Però en la revista Journal of Maltese Studies14, el rector de Perpinyà en realitat va ser en Francesc Rovira Bonet: "…and with the French parish priest Franciscus Rovira Bonet Perpimanensis"

L'aparició sobtada d'En Francesco della Rovere en els documents: és escollit Ministre General de l'Orde Franciscana. Any 1464

Curiosament, en Francesco della Rovere no apareix en els documents fins l'any 1464, amb l'edat de 50 anys. Ho fa en el capítol general de Perugia, al qual es va presentar per consell de Santiago de la Marca. En aquest capítol va ser

elegit Ministre General de la Orde franciscana.

Sobre la manera amb què Francesco es va portar al govern de la seva religió, el P. Lucas Wadingo diu el següent: “A la veritat semblava que havia estat criat per la natura per governar: era de caràcter afable, eficaç en el dir, i agut a respondre. Va ser pare de tots, reverenciat pels bons i temut pels dolents; erudit quan parlava amb els savis, i molt senzill amb els que no ho eren; reprenia sempre amb raons i mai amb injúries, i fou molt prudent, parc i d'aspecte alegre“. D’altra banda, en Francesco Filelfo en el llibre XXIII Epistolarum familiarium, diu que era statura quadam heroica, mentre que en Lorenzo Cappellini asegura que “che era piccolo,...”, de petita estatura: I és de la mateixa opinió en Novaes.

En Cardella observa que des que fou nomenat ministre general de l'ordre es va dedicar amb obstinació a fer que s’hi practiquessin els bons estudis. Tambe ens fa saber que va prendre part en la controvèrsia que es va suscitar entre els franciscans i els dominics sobre la sang de Crist. Sobre aquest assumpte va escriure l'obra De Sanguine Christi l’any 1474. Una obra anterior va ser De futuris contingentibus de l’any 1473, i encara una altra sobre arguments filosòfics i teològics. Efectivament, amb De potentia Dei —De Conceptione Virginis— es va manifestar conforme Sant Tomàs i Duns Scot, raó per la qual, i amb molta justícia, hom va donar molta importància a la seva opinió en totes les coses relatives a la fe.

És ordenat cardenal l’any 1467 i papa el 1471
Quan encara no havia acabat les seves visites als convents de l’orde el 17 de setembre de 1467, mentre era a Pavia preparant-se per anar a Venècia, va rebre una carta de Roma, en la qual el Papa Pau II li va manifestar que l’havia fet cardenal per l’església de S. Pietro in Vincole. I pocs anys després, el 6 d’agost de 1471, després de la mort de Pau II, va entrar al conclave, i va sortir-ne com a papa el dia 9 d’agost amb el nom de Sixte IV, en memoria de Sixte II, en estar datat el conclave el dia de la festa d’aquest Papa.

La mort d’en Sixte IV
De la mort d’en Francesc Rovira Escuder, en Miranda ens diu que va tenir lloc el 22 de novembre de 1450 a València, assistit pel seu nebot Gabriel. Aquest Francesc és el pare del Francesc Rovira cardenal. I l’assisteix en Gabriel Rovira que, segons en José Rius Serra en el seu llibre Catalanes y Aragoneses en la Corte de Calixto III 15, és “familiar del Papa, doctor en lleis i governador de la fortalesa de Nàrnia.” Així, doncs, en Rius i Serra ens anuncia la relació familiar d’un Rovira amb el Papa Calixt III o Alfons de Borja. Per la seva part, tenim com hem dit més amunt, que 20 anys abans va morir en Leonardo della Rovere el Vell. El seu fill, el Papa Francesco, va morir, com diu en Novaes, per l’agreujament d’una malaltia artrítica o reuma en les articulacions. O de gota. El decés s’escaigué el dia 13 d’agost de 1484, a les cinc de la tarda. Havia governat l’Església Católica tretze anys i tres dies. Fou sepultat amb l’hàbit franciscà sota de l’hàbit pontifical, segons diu el P. Gianbattista Gattico en l’Acta selecta caeremonialia sanctae Romanae Ecclesiae. En Gattico en descriu la mort i l’amortallament i alhora censura els familiars del papa mort i els considera ingrats per no amortallar-lo amb els vestits que es mereixia la seva alta dignitat. Va ser sepultat definitivament a la Basílica de Sant Pere de Roma el 1493, després que hom hi hagués traslladat les despulles. Aquestes despulles van ser depositades en un mausoleu de bronze esculpit per Antonio Pollajoli. Poc després, el papa Urbà VIII el traslladà a la capella del Santíssim Sacrament. Tots els anys, el dia 23 d’abril, els menors observants van, després de la processó de les rogatives, al monument que conserva les seves cendres. S’atansen almonument per fer les pregàries d'expiació a les cendres del papa Sixte IV, glòria inmortal del seu insigne orde.

El seu veritable segon cognom: Alberola o Albero
Alberola
Com el lector haurà notat en la seva geneologia, són evidents els contrapunts sobre la vida d’en Francesco della Rovere, sobre els seus orígens humils o nobles i sobre les confusions de noms de la familia. A continuació ho veurem sobretot amb el cognom d’ell i de la seva mare. La seva mare apareix cognomenada de diverses maneres: Luchina Mauleone, Magleone, Monteleoni o Mongoliona. Ara bé, el seu veritable cognom va ser Alberó o Alberola, tal com indiquen les notes bibliogràfiques dels diferents llibres sobre el Papa Sixte IV que tot seguit reprodueixo.

· Per començar, ho podem comprovar, com ho hem exposat anteriorment al llibre Vicende della Coltura nelle due Sicilie, o sia storia ragionata de Pietro Napoli Signorelli, on aquest ens diu: “Studió quivi il Diritto Civile e Canonico, e la Filofofia e la Matematica fotto F. Francefco d ‘Albefcola detto della Rovere,…”, el seu cognom surt com Albescola. També el trobem com Francisco de Ascola de la Rovera o Franciscus Alberrola —aquest darrer cas és una errada de còpia—, però en la majoria de llibres és conegut com Francesco d’Alberola. Exposem alguns altres exemples a continuació:

· Compendio de la historia universal de la iglesia y de los Papas al tom II a l'any 1862 a la pàgina 135 se'ns exposa: "Para sucederle, fue elegido Francisco de Albescola de la Rovera , hijo de un pescador de Celles…"

Historia universal por Cesar Cantu, traducida por Antonio Ferrer del Rio, al tom XXI a l'any 1848. A la pàgina 37 posa: "Sixto IV (Francisco de Ascola de la Rovera) (1471) cuya política incierta y desleal hemos visto tanto en Nápoles como en Florencia,…", encara que a l'original de Cesare no fa referència a Ascola: In peggior fama è Sisto IV (Francesco Della Rovere savonese), della cui política incerta e sleale avemmo esempio a Firenze e a Napoli,…"

· Bibliotheca graeca de Johann Albert Fabricius. Aquest autor, al volum XI, any 1722, a la pàgina 758, escriu: "Sixtus IV. Francifcus de Alberrola de la Rovere, Savonenfis Roboreus. Ordinis Minorum, presb. Cardinalis, ab 1471. August 9. Ad 1484 Jul .15"

· Introduzione alle vite de' sommi pontefici o siano dissertazioni storico-critiche de Giuseppe de Novaes al tom I a l'any 1822 a la pàgina 280 diu: "nel quale fu creato Pontifice il Cardinale Fr. Francesco Alberola della Rovere, detto Sisto IV."

· I manoscritti italiani della regia biblioteca parigina de Antonio Marsand. Allí, al segon volum, de l'any 1838, a la pàgina 48 es pot llegir: "In norte di Paolo secondo, e fu eletto il cardinale Francesco d'Alberola della Rovere, detto Sisto quarto."

· Conclavi de Pontefici Romani de Gregorio Leti, any 1667. A la pàgina 63 s'hi posa per dues vegades el seu nom: "Ponteficato, il Cardinale Frà Francefco d'Alberola." I "eleffeto frà Francefco d'Alberola della Rovere, Cardinale di San Pietro in Vincola…" i el mateix autor un any després ho corrobora en el llibre Il Cardinalismo di Santa Chiesa.

· Histoire des conclaves de Claude Barbin de l'any 1689. A la pàgina 47, en Barbin posa també per dues vegades el seu nom: "Où fut éleu le Pere François d'Alberola de la Roüere sous le Nom de Sixte IV." I "Le Cardinal François d'Alberola de la Roüere, du titre de faint Pierre aux Liens,fut…"

La similitud entre aquest cognom Alberola i el lloc de naixement d'en Francesco della Rovere, Albizola o Albisola és clara. Només canviant dues lletres d'Alberola, tenim el nom de Albizola o Albisola. Fins i tot, buscant informació sobre la vila d'Albizola, avui coneguda com Albisola Superiore, hem trobat que també es coneguda com Alberola. Concretament, a la guia The heritage, The italian Riviera 16 se'ns hi diu: "downhill and crosscountry skiers will fins slopes and trails at Alberola and Calizanno (Savona),…"

Albero

En el llibre Historia general de la Orden de Ntra. Sra. De la Merced de l'Alonso Remon 17 es pot llegir: "y a los del principio del Pontificado de Sixto Quarto, que era antes el Cardenal fray Geronimo de la Rouera frayle Francifco, de la nobilifsima cafa de los de la Rouera, natural de Albizo aldea de Saona en el Ginouefado:…". A aquest Albizo, tal com hem realitzat abans, canviant-hi dues lletres tenim Albero. Això ens permet dir que segurament la censura ha agafat el cognom Albero o Alberola i li ha donat la connotació de lloc, per adequar-ho a un poble anomenat Albizola o Albisola. Però en aquest cas, es pot veure que posa Albizo. D'aquesta raó, en deduïm que el possible segnom cognom del Papa seria Albero.

Si el segon cognom d'en Francesco della Rovere és Albero, això ens permet lligar-ho directament amb en Domingo Albero que està documentat com a familiar d'en Francesco della Rovere, el Papa Sixte IV. Així ens ho explica en Pep Mayolas al seu article sobre en Domingo Albero, publicat en aquest web, article el títol del qual és Domingo Albero, un canonista de Morella a la Cúria de Sixte IV. En el seu article en Mayolas fa referència al llibre Morella y sus aldeas 18, on l'autor ens explica que el Papa Sixte IV concedeix, el 5 de febrer del 1478 a Roma, a l'arxipreste de Morella —que ho és des de l'any 1454 i que, a més, és amic de tertúlies del Príncep Carles de Viana, empresonat al Castell de Morella— una butlla on és anomenat explícitament "capellanus familiaris ac continuus comensalis". Per tant, el mateix Papa ens està dient que en Domingo Albero és un familiar seu. I si el Papa és un Albero, vol dir que és familiar d'en Domingo Albero per part de mare. I si la seva mare no és una Mauleone, és perquè els seus pares Leonardo della Rovere el Vell i Luchina Mauleone han estat manipulats per la censura.

A les pàgines 332 i 333 del llibre hi ha la nota dedicada a en Domingo Albero. D'ella en podem extreure la idea que, si la carta de boda dels seus pares Domingo i Giamona és datada l'any 1403, podem dir que l'any de naixement d'en Domingo Albero pot estar pels voltants dels anys 1404 al 1410. I, per tant, és perfectament possible que ambdós personatges fosin contemporanis i estiguessin a Morella a la mateixa época. Aiixò explicaria perquè el Papa Sixte IV el va recomanar perquè fos nomenat escriptor familiar.

Per una altra part, en el llibre "El cens de 1510. Relació dels focs valencians ordenada per les corts de Montsó", de Rafael Valldecabres Rodrigo19, podem veure, en referència a Forcall, aldea de la vila de Morella, en concret entre els seus veïns i habitadors, un Berthomeu Albero, un Joan Albero i un Pere Albero. Això ens permet deduïr que Savona podria ser Morella mentre que Albizola, a part del cognom, segurament està amagant l'aldea del Forcall, que és el llogaret on podrien haver fugit de la pesta l'any 1394 els veritables pares de Francesc Rovira Albero, el Papa Sixte IV.

Conclusions

Si el cardenal del consistori del 26 de juliol de 1429 és el mateix Francesco della Rovere; si els dos tenen familiars amb els mateixos noms, Bartomeu, Joan i Francesca; si els seus pares, van morir el mateix any i ells mateixos van néixer el mateix any —en ambdos casos retocats per la censura—; si a l'any 1394 hi va haver pesta a Morella; si en Francesco della Rovere es diu Francesco Alberola della Rovere; si en Francesco Alberola o Albero és un familiar directe de Domingo Albero; i si els Albero estan documentats al cens d'una aldea de Morella; podem dir que el Papa Sixte IV en realitat va ser en Francesc Rovira Albero o Alberola del Forcall, aldea de Morella.

Per tant, el suggeriment d'en Jordi Bilbeny és el correcte. I els pontífexs que han passat a la història amb el cognom della Rovere pertanyen a la nissaga més destacada de Morella: els Rovira.

Felip Rodríguez

Notes

1 Chacón, Alfonso. Vitæ, et res gestæ Pontificvm Romanorum et S. R. E. Cardinalivm ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad Vrbanvm VIII. Pont. Max. 4 volumes. Romae: Typis Vaticanis, 1677, II, col. 749-750; "Essai de liste générale des cardinaux. VI. Les cardinaux du Gran Schisme (1378-1417) e siècle".

2 Annuaire Pontifical Catholique 1931. Paris: Maison de la Bonne Presse, 1931, pàg. 158; Goñi Gaztambide, José. "Clemente VIII".

3 Diccionario de historia eclesiástica de España. 4 vols i Suplement. Dirigit per Quintín Aldea Vaquero, Tomás Marín

Martínez, José Vives Gatell. Madrid: Instituto Enrique Flórez, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1972-1975; Suplement (1987), I, 158-162; Milian Boix, Manuel. "Francisco Rovira Escuder, secretario de Benedicto XIII el Papa Luna y agente confidencial de Alfonso V el Magnánimo (1375-1450)."

4 IX Congresso di Storia della Corona d'Aragona. Napoli, 11-15 Aprile 1973, sul tema "La Corona d'Aragona e il Mediterraneo: aspetti e problemi comuni da Alfonso il Magnanimo e Ferdinando il Cattolico (1416-1516). 3 vols. III Volum: Communicazioni. Palermo: Accademia di Science, Lettere e Arti, 1984, III, 187-213. Comisión Permanente de los Congresos de Historia de la Corona de Aragón en Barcelona.

5 El Bordell medieval de Morella, Manuel Grau Montserrat, Boletín de amigos de Morella y su comarca, any IV, 1974-78, València, pàg.29.

6 Genealogia de Leonardo della Rovere; Miroslav Marek. http://genealogy.euweb.cz/

7 La genealogia delle case piu illustri di tutto il mondo, Giambattista Fioravanti Zuanelli, Venècia, 1743, pàg. 592

8 Storia ecclesiastica di Genova e della Liguria dai tempi apostolici, Giovanni Battista Semeria, Torí, 1838, pàg. 366 i 367

9 Biografía eclesiástica completa. Vidas de los personajes del Antiguo y Nuevo Testamento; de todos los santos que veneran la Iglesia, Papas y eclesiásticos célebres por sus virtudes y talentos, en orden alfabético. Redactada per dintingits eclesiàstics i literats sota la direcció de Basilio Sebastián Castellanos de Losada, i revisada per una comisió nomenada per la autoritat superior eclesiástica; Tom XXVII, a Madrid, 1867, pàg. 570.

10 Diario Sanese, Girolamo Gigli, volum II, Siena, 1854, pàg. 121.

11 El gran diccionario histórico, o miscellanea curiosa de la historia sagrada y profana. Traduït del francès de Louis Moreri per Josep de Miravel i Casadevante de la Reial Acadèmia de la Història i canonge del Sacro monte de Granada; Tom VII, a Paris, 1753, pàg. 851.

12 Le grand dictionnaire historique ou Le melange curieux de l'Histoire sacrée et profane, de Louis Moreri; Tom IX, a Paris, 1759, pàg. 393.

13 Vicende della Coltura nelle due Sicilie, o sia storia ragionata de Pietro Napoli Signorelli; al tom III de l'any 1784, pàg. 250.

14 Journal of Maltese Studies, núm. 23-24, 1993, pàg. 66.

15 Catalanes y Aragoneses en la Corte de Calixto III, de José Rius Serra, a la Biblioteca Històrica de la biblioteca Balmes, sèrie I, vol. III de l'any 1927.

16 The heritage, the italian riviera, Touring Club of Italy, Milano, 2002, pàg. 38

17 Historia general de la Orden de Ntra. Sra. De la Merced, Alonso Remon, 1633, pàg. 54.

18 Morella y sus aldeas, José Segura y Barreda, 1868, tom I, a la pàg. 324, 332 i 333.

19 El cens de 1510. Relació dels focs valencians ordenada per les corts de Montsó, edició a cura de Rafael Valldecabres Rodrigo, Universitat de València, 2002.